A Systematic Literature Review and Framework Development: Integrating Literacy for Financial Well-Being in the Digital Era

Kanmanee Karin*
Sukumarl Koednok**

Received: January 30, 2026, Revised: April 6, 2026, Accepted: May 6, 2026

Abstract

Financial Well-being (FWB) serves as a pivotal metric for economic stability and individual quality of life. Thailand currently faces a significant structural challenge with household debt reaching 85-90% of GDP, compounded by the rapid expansion of digital financial technology, which escalates decision-making risks. This article aims to synthesize the determinants of financial well-being and develop an integrated conceptual framework interconnecting financial competence, financial psychological, financial behaviors, and structural context and policy framework. The study employs a Systematic Literature Review (SLR) of 20 empirical articles published between 2020 and 2025 from standardized databases. Thematic synthesis was utilized to analyze the patterns of relationship between variables. The findings categorize financial well-being determinants into four primary themes: 1) financial competence, 2) financial psychological, 3) financial behavior, and 4) structural context and policy framework. A critical finding reveals that positive financial behavior and self-control act as essential mediators, transforming financial literacy into financial well-being outcomes across both subjective and objective dimensions. The developed integrated framework aligns with the international guidelines of the G20/OECD. Enhancing the financial well-being of the Thai populace requires a paradigm shift beyond mere literacy to emphasize behavioral modification alongside structural reforms and digital consumer protection. This framework provides a robust foundation for designing public policies to address financial vulnerability sustainably.

Keywords: Integrating Literacy; Systematic Literature Review (SLR); Financial Well-Being; Digital Age

* Asst. Prof., Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University, E-mail: ketmanee.kr@bru.ac.th
** Ph.D. Lecturer, Faculty of Business Administration, Vongchavalitkul University,
E-mail: Sukumarl_koe@vu.ac.th / Corresponding Author

การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการพัฒนากรอบแนวคิด: การบูรณาการความรอบรู้ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัล

กานต์มณี การินทร์*
สุขุมาล เกิดนอก**

รับบทความ: 30 มกราคม 2569, แก้ไขบทความ: 6 เมษายน 2569, ตอบรับบทความ: 6 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ

สุขภาวะทางการเงินที่ดี (Financial Well-Being: FWB) เป็นตัวชี้วัดสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต โดยปัจจุบันนี้หนี้ครัวเรือนของประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 85-90 ของ GDP อีกทั้งการขยายตัวของเทคโนโลยีการเงินดิจิทัลยังเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการตัดสินใจ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่กำหนด FWB และพัฒนากรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน เข้าด้วยกัน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย งานวิจัยนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review: SLR) จากบทความวิจัยเชิงประจักษ์ 20 บทความ ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี ค.ศ. 2020-2025 ในฐานข้อมูลมาตรฐาน โดยใช้การสังเคราะห์เชิงธีม (Thematic Synthesis) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยกำหนดสุขภาวะทางการเงินที่ดีจำแนกได้เป็น 4 ธีมหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะทางการเงิน 2) จิตวิทยาทางการเงิน 3) พฤติกรรมทางการเงิน และ 4) บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย ข้อค้นพบสำคัญชี้ว่าพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกและการควบคุมตนเอง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญที่เปลี่ยนความรอบรู้ทางการเงินไปสู่ผลลัพธ์สุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งในมิติอัตวิสัยและภาววิสัย กรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวทางสากลของ G20/OECD โดยการยกระดับสุขภาวะทางการเงินของคนไทยนั้นไม่สามารถพึ่งพาเพียงการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการปฏิรูปเชิงโครงสร้างและการคุ้มครองผู้บริโภคดิจิทัล กรอบแนวคิดนี้เป็นฐานสำคัญสำหรับการออกแบบนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ปัญหาความเปราะบางทางการเงินอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการความรอบรู้; การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ; สุขภาวะทางการเงินที่ดี; ยุคดิจิทัล

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, E-mail: ketmanee.kr@bru.ac.th
** อาจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, E-mail: Sukumarl_koe@vu.ac.th / Corresponding Author

บทนำ (Introduction)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเด็นสุขภาวะทางการเงินที่ดี (Financial Well-Being: FWB) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในแวดวงวิชาการและเชิงนโยบาย เนื่องจากถูกมองว่าเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ที่มีมิติครอบคลุมกว่าการพิจารณาเพียงระดับรายได้หรือการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Brüggen et al., 2017; Netemeyer et al., 2018) สุขภาวะทางการเงินที่ดีมักนิยามว่าเป็นภาวะที่บุคคลสามารถจัดการภาระการเงินในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม มีความมั่นคงทางการเงินในอนาคต และมีอิสระในการตัดสินใจใช้ชีวิตโดยไม่ถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดทางการเงินมากเกินไป (Brüggen et al., 2017) แนวคิดดังกล่าวได้ขับเคลื่อนให้กรอบนโยบายสมัยใหม่ปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญกับการมีผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ไปสู่การมุ่งเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินและการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเงินที่เกื้อหนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

ในระดับนานาชาติ กลุ่ม G20 (Group of Twenty) คือกลุ่มเวทีความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศระดับสูง และ OECD (Organization for Economic Co-Operation and Development) คือองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา) ได้ยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีให้เป็นกรอบอ้างอิงหลักในการออกแบบนโยบายการรู้เท่าทันทางการเงิน โดยเอกสาร G20 Policy Note on Financial Well-Being ได้นำเสนอทั้งคำจำกัดความ มิติการวัด และข้อเสนอเชิงนโยบายที่ชัดเจนสำหรับประเทศสมาชิก (G20/OECD, 2024) ขณะเดียวกัน OECD ยังได้พัฒนาแบบสอบถามมาตรฐานเพื่อเก็บข้อมูลด้านความรอบรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) การเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างครอบคลุม (Financial Inclusion) ความยืดหยุ่นทางการเงิน (Financial Resilience) และสุขภาวะทางการเงินที่ดี (Financial Well-Being) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินและพัฒนาสมรรถนะทางการเงินของประชาชนในยุคดิจิทัล (OECD, 2021) ในมิติดิจิทัล OECD ยังขยายกรอบนิยามด้านความรอบรู้ทางดิจิทัล (Digital Literacy) ในฐานะสมรรถนะหลักของพลเมืองดิจิทัล โดยเน้นทั้งความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนการตระหนักถึงความเสี่ยง สิทธิ และความรับผิดชอบของผู้ใช้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งกรอบดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการออกแบบนโยบายการศึกษา และการคุ้มครองผู้บริโภคเชิงดิจิทัลในหลายประเทศ (OECD, 2021)

นอกเหนือจากกรอบของ G20/OECD แล้ว สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินของสหรัฐฯ (Consumer Financial Protection Bureau: CFPB) ได้เสนอกรอบนิยามสุขภาวะทางการเงินที่ชัดเจน โดยมองว่าสุขภาวะทางการเงินเป็นสภาวะที่บุคคลมีทั้งความมั่นคงทางการเงินและเสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตผ่านองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การควบคุมการเงินในชีวิตประจำวัน ความสามารถรองรับเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายทางการเงิน และเสรีภาพในการใช้ชีวิตตามที่ต้องการ (CFPB, 2015) กรอบสากลเหล่านี้ล้วนชี้ตรงกันว่า สุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลรวมเชิงพหุมิติของสมรรถนะ ทัศนคติ พฤติกรรม และบริบทเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่ผลลัพธ์จากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง ในทิศทางเดียวกัน โมเดล Personal Financial Wellness ของ Joo (2008) ได้อธิบายว่า สุขภาวะทางการเงินที่ดีประกอบด้วยทั้งสถานะการเงินเชิงวัตถุ ความพึงพอใจทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมการจัดการทางการเงิน ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญเชื่อมโยงระหว่างความรอบรู้และทัศนคติกับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินโดยรวม

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทย พบว่าปัญหาหนี้ครัวเรือนยังคงเป็นความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาวะทางการเงินของครัวเรือน แม้อัตราหนี้ครัวเรือนต่อ GDP จะเริ่มปรับลดลงจากช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 แต่อยู่ในระดับสูงประมาณร้อยละ 85-90 ของ GDP ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาค (Bank of Thailand, 2024; Krungsri Research, 2025) จากรายงานเชิงนโยบายชี้ว่า ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่เผชิญภาวะ

เปราะบางทางการเงินจากภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น และการพึ่งพาสินเชื่อผู้บริโภคและสินเชื่อดิจิทัลที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาสุขภาวะทางการเงินไม่ได้จำกัดอยู่เพียงด้านรายได้ แต่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติ และการตัดสินใจภายใต้สภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน (International Monetary Fund, 2025; Krungsri Research, 2025) ขณะเดียวกันการแพร่หลายของเทคโนโลยีการเงินดิจิทัล เช่น Mobile Banking, E-Wallet บริการซื้อก่อนจ่ายทีหลัง และแพลตฟอร์มลงทุนออนไลน์ แม้ว่าจะช่วยให้การตัดสินใจทางการเงินของประชาชนรวดเร็วและสะดวกขึ้น แต่ก็เพิ่มระดับความเสี่ยงด้านหนี้สินความผิดพลาดในการตัดสินใจและการถูกหลอกลวงทางการเงินไปพร้อมกัน (Morgan et al., 2019) ในบริบทดังกล่าว ความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงการสนับสนุนพฤติกรรมการออมและการลงทุนที่เหมาะสม และการใช้บริการการเงินดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย (Morgan et al., 2019; Yadav & Banerji, 2024) ด้านการวัดสมรรถนะความรอบรู้ทางการเงิน จากงานวิจัยของ Lusardi and Mitchell (2014) ได้เสนอเครื่องมือวัดมาตรฐานที่เน้นความสามารถด้านตัวเลขและดอกเบี้ยทบต้น การเข้าใจเงินเฟ้อ และการกระจายความเสี่ยง ซึ่งได้รับการประยุกต์ใช้ในหลายประเทศและเป็นเกณฑ์อ้างอิงสำคัญในการประเมินระดับความรอบรู้ทางการเงินของประชาชน (Lusardi & Mitchell, 2014)

สำหรับในมุมมองของประเทศกำลังพัฒนานั้น จากการทบทวนวรรณกรรมจำนวน 20 บทความ ที่ถูกรวบรวมในบริบทที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น อินโดนีเซีย อินเดีย ศรีลังกา และบางประเทศในยุโรป พบว่าสุขภาวะทางการเงินที่ดีถูกศึกษาในทั้งมิติปัจจัยกำหนด (Determinants) และผลลัพธ์ (Outcomes) อย่างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าความรอบรู้ทางการเงินและความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านพฤติกรรมทางการเงิน เช่น การออม การวางแผน และการบริหารหนี้ (Uttarin & Nittayakamolphun, 2023; Yadav & Banerji, 2024) อีกทั้งจากงานวิจัยในกลุ่มคนทำงานในประเทศไทย ระบุว่าความรอบรู้ทางการเงินส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีที่แตกต่างกันในกลุ่มวัยทำงาน (Uttarin & Nittayakamolphun, 2023) ขณะที่กลุ่มเยาวชน วัยทำงาน และ Gen Z ในอินโดนีเซียและศรีลังกา พบว่าความรอบรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) การให้ความสำคัญกับอนาคต (Future Orientation) และการขัดเกลาทางสังคมทางการเงิน (Financial Socialization) มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการออมและการจัดการการเงิน ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของสุขภาวะทางการเงินที่ดีในระยะยาว (Firza et al., 2025)

จากหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมทางการเงินทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างความรอบรู้และทัศนคติทางการเงินกับสุขภาวะทางการเงินที่ดี โดยผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวก เช่น การออมสม่ำเสมอ การทำงบประมาณ และการควบคุมการใช้จ่าย มักมีระดับสุขภาวะทางการเงินที่สูงกว่าผู้ที่มีระดับรายได้ใกล้เคียงกัน (Anjani & Wulandari, 2024) ในด้านจิตวิทยาทางการเงิน งานวิจัยจากยุโรปและประเทศพัฒนาแล้วจำนวนมาก พบว่าการควบคุมตนเองทางการเงิน (Financial Self-Control) ความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเอง (Financial Self-Efficacy) และทัศนคติต่อเงิน (Attitude to Money) เป็นตัวกำหนดสำคัญของสุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านภาวะที่ยากลำบากทางการเงิน (Financial Hardship) และพฤติกรรมทางการเงิน (Castro-González et al., 2020; Dare et al., 2023; Hernández-Pérez & Cruz Rambaud, 2025) ผลลัพธ์เหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา พบว่าบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีทัศนคติทางการเงินเชิงบวกมักสามารถเปลี่ยนความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ดีกว่า และมีโอกาสบรรลุสุขภาวะทางการเงินที่ดีได้สูงกว่า อีกทั้งจากการสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงระบบยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ทางการเงินกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีมักไม่เป็นเส้นตรง แต่ผ่านช่องทางสำคัญ เช่น พฤติกรรมทางการเงิน (การออม การจัดการหนี้) และตัวแปรจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ และการให้ความสำคัญในอนาคต รวมทั้งการใช้

เทคโนโลยีการเงินอย่างปลอดภัยและคุ้มค่าจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรอบรู้ทางการเงินพื้นฐานและทักษะดิจิทัลควบคู่กัน ไม่ใช่อาศัยความรอบรู้ด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง (Almeida et al., 2025; G20/OECD, 2024; Morgan et al., 2019; Yadav & Banerji, 2024)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาองค์ประกอบและผลลัพธ์ของสุขภาวะทางการเงินที่ดีในหลากหลายบริบท การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศยังสะท้อนถึงความกระจัดกระจายในหลายมิติ ทั้งด้านกรอบแนวคิด วิธีการวัด และชุดตัวแปรอธิบายที่ใช้ในแต่ละงาน ทำให้ยากต่อการสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดภาพรวมที่มีเอกภาพ โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับบริบทประเทศไทยที่มีลักษณะเฉพาะด้าน หนี้ครัวเรือน โครงสร้างตลาดแรงงาน และการขยายตัวของเทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) ซึ่งทำให้ช่องว่างทางองค์ความรู้ยิ่งปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น (Bank of Thailand, 2024; Krungsri Research, 2025; Uttarin & Nittayakamolphun, 2023) จากเหตุผลดังกล่าว บทความฉบับนี้จึงมุ่งตอบโจทย์หลัก 3 ประการ คือ 1) สังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์จากบทความ 20 บทความ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางการเงินที่ดี ทั้งงานเชิงปริมาณและเชิงแนวคิด โดยจัดโครงสร้างปัจจัยกำหนดสุขภาวะทางการเงินที่ดีออกเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ สมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย 2) พัฒนากรอบแนวคิด (Conceptual Framework) แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงปัจจัยดังกล่าวเข้าด้วยกันในบริบทโลกดิจิทัล โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดสากลของ Brüggen et al. (2017) และ G20/OECD (2024) และ 3) พัฒนากรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายและต่อยอดทฤษฎีทางการเงินร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเงินและผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงิน ตลอดจนใช้เป็นฐานในการออกแบบการวิจัยเชิงทดลองและการกำหนดนโยบายสาธารณะในอนาคต

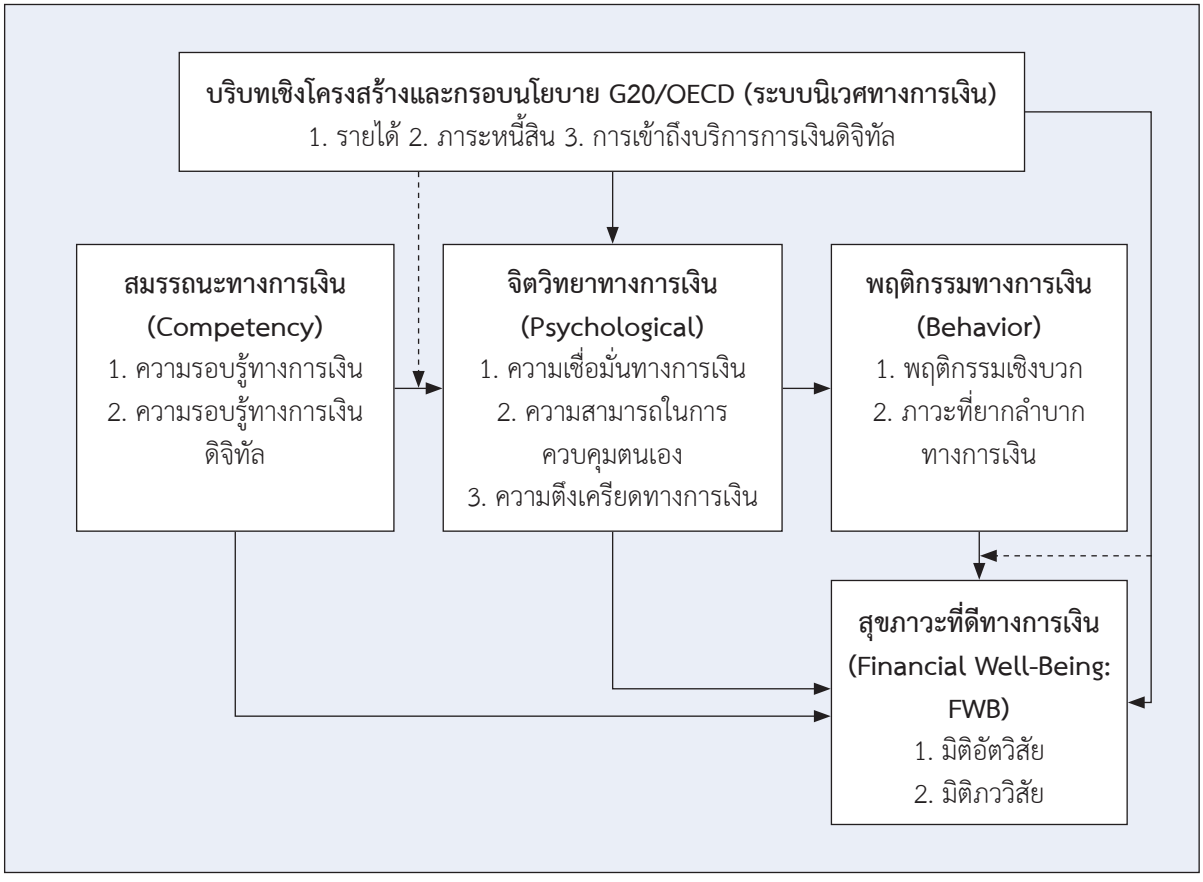
การวิจัยครั้งนี้คาดว่าผลการสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดที่นำเสนอจะช่วยเติมเต็มช่องว่างทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติในวรรณกรรมด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี โดยให้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบายกับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงิน รวมทั้งระบุประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบงานวิจัยและมาตรการที่มุ่งยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีของประชาชนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความนี้ได้นำกรอบ Personal Financial Wellness ของ Joo (2008) กรอบนิยามสุขภาวะทางการเงินของ CFPB (2015) และมาตรฐานการวัดความรอบรู้ทางการเงินของ Lusardi and Mitchell (2014) มาเป็นฐานสำคัญในการพัฒนากรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัล พร้อมทั้งบูรณาการร่วมกับกรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรมของ Brüggen et al. (2017) ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบริบทและปัจจัยส่วนบุคคล และกรอบนโยบายล่าสุดของ G20/OECD (2024) ที่กำหนดให้สุขภาวะทางการเงินเป็นเป้าหมายปลายทางสูงสุดของยุทธศาสตร์ การสร้างสมรรถนะทางการเงินในระดับสากลเพื่อพัฒนาไปสู่กรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัล ที่มีความสมบูรณ์และสอดรับกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาสุขภาวะทางการเงินที่ดี และจัดหมวดหมู่ปัจจัยกำหนดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในด้านสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย
2. เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย เข้ากับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี

3. เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายและต่อยอดทฤษฎีทางการเงินร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเงินและผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี ตลอดจนใช้เป็นฐานสำหรับการออกแบบการวิจัยเชิงทดลองและการกำหนดนโยบายสาธารณะ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review: SLR) ที่มุ่งสังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีและปัจจัยกำหนดในยุคดิจิทัล โดยใช้ชุดบทความวิจัยเชิงประจักษ์จำนวน 20 บทความ เป็นฐานหลักในการวิเคราะห์ พร้อมทั้งเชื่อมโยงผลการสังเคราะห์กับแนวโน้มเชิงนโยบายระดับนานาชาติในกรอบ G20/OECD และ OECD/INFE (INFE: International Network on Financial Education คือเครือข่ายย่อยภายใต้ OECD)

การสืบค้นและแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นบทความวิจัยและรายงานการวิจัยจากฐานข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ TCI, Scopus, ScienceDirect, ProQuest, Springer, Wiley, Emerald และ ResearchGate โดยใช้ชุดคำสำคัญที่กับสุขภาวะทางการเงินที่ดี (Financial Well-Being) ความสุขทางการเงิน (Financial Happiness) ความรอบรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) ความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล (Digital Financial Literacy) เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech/Financial Technology) การเงินดิจิทัล (Digital Finance) ตามแนวทางการสืบค้นที่แนะนำในงานทบทวนด้านความรอบรู้ทางการเงิน ความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล และสุขภาวะทางการเงินที่ดี การสืบค้นครอบคลุมบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer-Reviewed) ภายในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการขยายตัวของบริการการเงินดิจิทัล ขอบเขตช่วงเวลาการเผยแพร่ของบทความที่นำมาพิจารณาอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 2020-2025 (พ.ศ. 2563-2568) เพื่อสะท้อนองค์ความรู้ร่วมสมัยด้านสุขภาวะทางการเงินในยุคดิจิทัล โดยที่จะเน้นบริบทประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย อินโดนีเซีย อินเดีย และศรีลังกา ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนและการใช้บริการการเงินดิจิทัลคล้ายคลึงกัน

เกณฑ์การคัดเลือกและคัดออกบทความ

การคัดเลือกบทความใช้เกณฑ์หลักดังนี้

1. เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์หรือบทความทบทวนวรรณกรรมที่มีการวัดหรืออภิปรายสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นตัวแปรผลลัพธ์หลักหรือรองอย่างชัดเจน

2. มีการนิยามหรือวัดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดสากล เช่น มิติด้านความมั่นคง การควบคุมทางการเงิน ความสามารถรับมือกับเหตุฉุกเฉิน และการมีเสรีภาพทางการเงินในอนาคต

3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะทางการเงินที่ดีกับปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งด้านจากกลุ่มของ 1) สมรรถนะทางการเงิน 2) จิตวิทยาทางการเงิน 3) พฤติกรรมทางการเงิน และ 4) บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย

บทความจะถูกตัดออกใช้เกณฑ์หลักดังนี้

1. เป็นบทความเชิงความคิดเห็น รายงานเชิงนโยบาย หรือเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีวิธีการวิจัยชัดเจน

2. ไม่ได้วัดสุขภาวะทางการเงินที่ดีโดยตรง หรือใช้ตัวชี้วัดที่ไม่สามารถเทียบเคียงกับกรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีตามมาตรฐานสากลได้

3. ซ้ำกับบทความที่ถูกคัดเลือกแล้ว (เช่น ตีพิมพ์ซ้ำในที่ประชุมและวารสาร) โดยจะเก็บเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด

ภายหลังการใช้เกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทความที่ผ่านเกณฑ์สุดท้ายจำนวน 20 บทความ เพื่อใช้เป็นชุดข้อมูลหลักสำหรับการสังเคราะห์ แม้การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้จะใช้บทความวิจัยจำนวน 20 บทความ แต่เป็นบทความเชิงประจักษ์ที่คัดเลือกมาอย่างเป็นระบบภายใต้เกณฑ์ของความสดใหม่ (ค.ศ. 2020-2025) และความสอดคล้องเชิงบริบท ซึ่งจากการสังเคราะห์พบว่าข้อมูลมีความอิ่มตัวเพียงพอต่อการระบุปัจจัยกำหนด 4 ธีมหลัก และการพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาความเปราะบางทางการเงินในยุคดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับมาตรฐานการวิจัยในสาขาที่กำลังพัฒนา (Emerging Field) นี้

การประเมินคุณภาพของบทความ

เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผลการสังเคราะห์ ผู้วิจัยประเมินคุณภาพของบทความที่คัดเลือกโดยอิงแนวปฏิบัติงานทบทวนวรรณกรรมด้านความรอบรู้ทางการเงินและสุขภาวะทางการเงินที่ดีในวารสารระดับชาติ/นานาชาติ โดยพิจารณา 4 มิติหลัก ได้แก่

1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ คำถามวิจัย และกรอบแนวคิด
2. ความเหมาะสมการออกแบบวิจัยและขนาดตัวอย่าง รวมถึงการรายงานวิธีวิเคราะห์ทางสถิติ
3. คุณภาพของเครื่องมือวัด โดยเฉพาะมาตราส่วนวัดสุขภาวะทางการเงินที่ดีและมาตรวัดด้านความรอบรู้/ความรอบรู้ทางด้านดิจิทัล ในแง่ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และความสอดคล้องของโมเดล
4. ความสอดคล้องของผลการวิจัยกับทฤษฎีและงานก่อนหน้า รวมถึงการระบุข้อจำกัดและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

บทความที่มีข้อจำกัดสำคัญ เช่น ขนาดของตัวอย่างต่ำมาก การรายงานสถิติที่มีไม่เพียงพอ หรือมาตรวัดสุขภาวะทางการเงินที่ดีไม่ชัดเจน จะถูกใช้ด้วยความระมัดระวัง โดยเน้นเฉพาะส่วนที่มีหลักฐานรองรับชัดเจน

การสกัดข้อมูลและการจัดหมวดหมู่ตัวแปร

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบฟอร์มสกัดข้อมูลมาตรฐาน (Data Extraction Form) เพื่อบันทึกข้อมูลสำคัญจากบทความวิจัยเชิงประจักษ์ทั้ง 20 ฉบับ ได้แก่ ปีที่ตีพิมพ์ ประเทศหรือบริบทการศึกษา ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง วิธีวิจัยและเทคนิควิเคราะห์ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เครื่องมือวัด และผลการศึกษาเชิงสถิติที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้ได้จัดหมวดหมู่ตัวแปรกำหนดสุขภาวะทางการเงินที่ดีออกเป็น 4 กลุ่มหลัก คือ 1) สมรรถนะทางการเงิน 2) จิตวิทยาทางการเงิน 3) พฤติกรรมทางการเงิน และ 4) บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย พร้อมทั้งระบุบทบาทของตัวแปรกลาง/ตัวแปรกำกับ (Mediators/Moderators) ที่ปรากฏในโมเดลต่าง ๆ การจัดหมวดหมู่ดังกล่าวอ้างอิงแนวโน้มจากงานวิจัยสุขภาวะทางการเงินที่ดีจำนวน 20 บทความ ควบคู่กับกรอบแนวคิดในเอกสารเชิงนโยบายระดับนานาชาติที่จัดทำขึ้นภายใต้กรอบ G20 และกรอบการวัดของ OECD/INFE ที่เน้นให้สุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ปลายทางจากทั้งความรอบรู้ พฤติกรรม และบริบทเชิงโครงสร้าง

การสังเคราะห์และการพัฒนากรอบแนวคิด

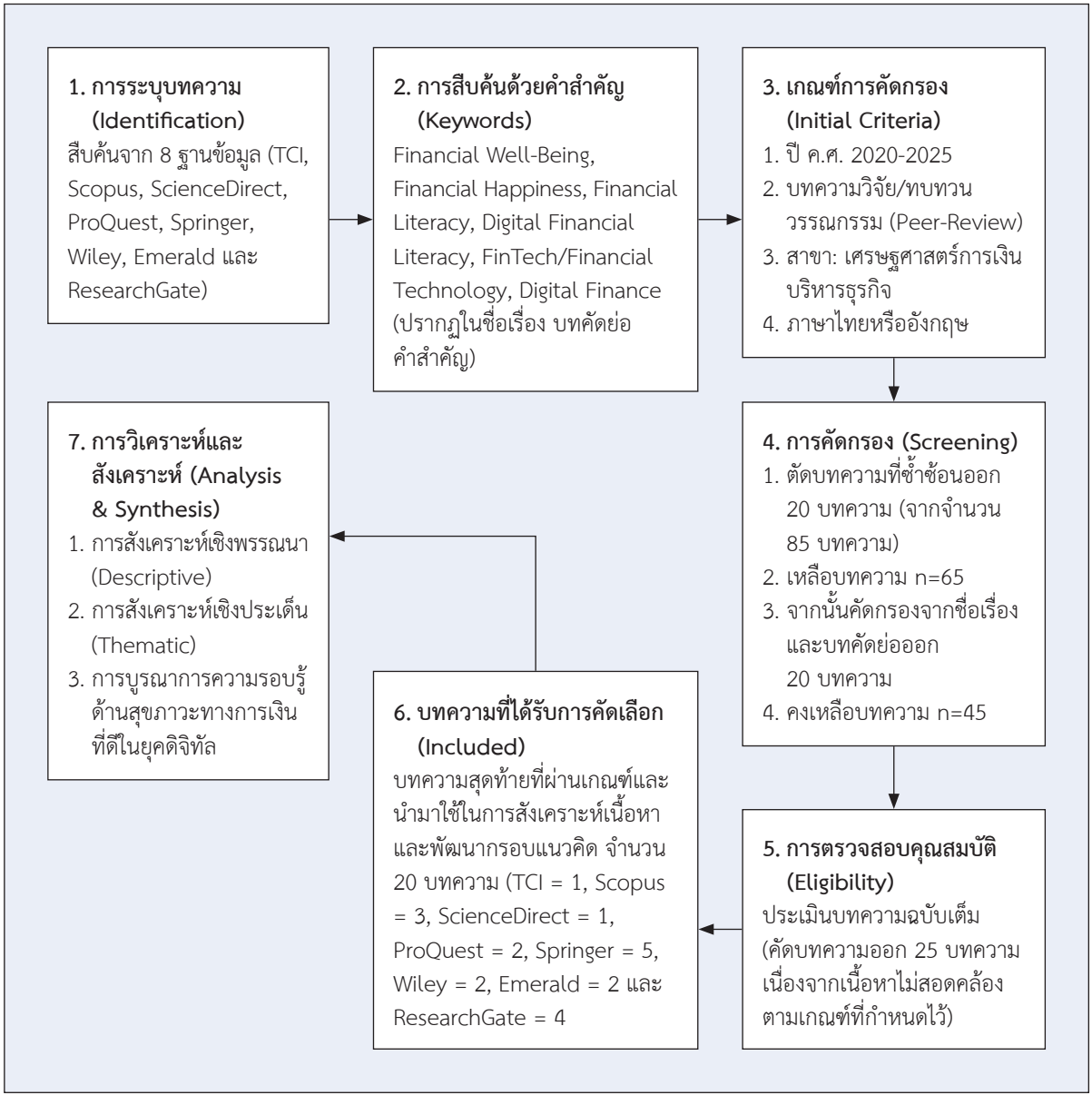
ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เชิงธีม (Thematic Synthesis) โดยเปรียบเทียบโครงสร้างโมเดลเชิงทฤษฎี มาตรวัดสุขภาวะทางการเงินที่ดี และผลการวิเคราะห์ SEM/Regression จาก 20 บทความ เพื่อระบุรูปแบบร่วม ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ทางการเงินและความรอบรู้ทางด้านการเงินดิจิทัลกับสุขภาวะทางการเงินที่ดี
2. บทบาทของจิตวิทยาทางการเงิน เช่น การควบคุมตนเองทางการเงิน ความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเอง การเลือกให้ความสำคัญกับเวลา และความตึงเครียดทางการเงิน
3. ผลของพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกและภาวะที่ยากลำบากทางการเงินต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี
4. ผลของปัจจัยบริบท เช่น รายได้ ภาระหนี้ การเข้าถึงบริการการเงินดิจิทัล เป็นต้น

ผลการสังเคราะห์ถูกใช้ในการพัฒนากรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงสมรรถนะด้านความรอบรู้ทางการเงินและความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบายเข้ากับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี โดยสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในระดับสากลของ G20/OECD

และกรอบการวัดของ OECD/INFE รวมถึงเปิดช่องให้สามารถประยุกต์ใช้ในการอธิบายและต่อยอดทฤษฎีทางการเงินร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเงินและผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี ตลอดจนใช้เป็นฐานสำหรับการออกแบบการวิจัยเชิงทดลองและการกำหนดนโยบายสาธารณะอีกด้วย

เพื่อให้กระบวนการคัดเลือกบทความวิจัยมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ตามมาตรฐานสากล ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการดำเนินงานตามโปรโตคอล PRISMA ตั้งแต่ขั้นตอนการสืบค้น การคัดกรอง จนถึงการคัดเลือกบทความสุดท้าย จำนวน 20 ฉบับ ตามแผนภาพ PRISMA Flow Diagram ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพ PRISMA Flow Diagram

ผลการวิจัย (Results)

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1

จากการสังเคราะห์บทความจำนวน 20 บทความ พบว่ากรอบแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีมีความสอดคล้องกับแนวโน้มสากลที่มองสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ปลายทางเชิงพหุมิติของทั้งปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรม และบริบทเชิงโครงสร้าง มากกว่าการมองเพียงแค่ฐานะทางการเงินในเชิงรายได้หรือทรัพย์สินเพียงด้านเดียวเท่านั้น สามารถสรุประเบียบการวิจัยและผลการวิจัย 20 บทความ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสรุประเบียบการวิจัยและผลการวิจัย 20 บทความ

ชื่อผู้แต่งและปี	วิธีการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	ตัวแปรที่ใช้การศึกษา	ผลการศึกษาที่ได้
1. Utami et al. (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วย PLS SEM	วัยผู้ใหญ่ตอนต้น 444 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถามออนไลน์	ตัวแปรอิสระ: X1, X5 ตัวแปรกลาง: X4 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรอบรู้ทางการเงินมีผลทางตรงต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านพฤติกรรมทางการเงิน
2. Yadav and Banerji (2024)	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ	บทความวิชาการ 100 บทความ	แบบฟอร์มค้นคืนและเข้ารหัสข้อมูลของแต่ละบทความ	แนวคิด/มิติของ X2 และสุขภาวะทางการเงินที่ดี	ระดับความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลทั่วโลกยังต่ำและขาดมาตรฐานการวัดที่ชัดเจน จึงควรเร่งสร้างเกณฑ์มาตรฐานและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัล
3. Santini et al. (2025)	การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis)	88 กรณีศึกษา	แบบฟอร์มการเข้ารหัสข้อมูลและการวิเคราะห์อภิมาน	พิจารณาปัจจัยหลัก: X1, X4, X26 และสุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรอบรู้ทางการเงิน ปัจจัยทางจิตวิทยา และพฤติกรรมทางการเงิน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี
4. Bushra and Mir (2024)	การวิเคราะห์เชิงแนวคิด	บทความวิชาการ	แบบฟอร์มสกัดข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม	ตัวแปรหลัก: X1, X2, X3, X6, X12 และสุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลช่วยยกระดับสุขภาวะทางการเงินผ่านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการใช้เครื่องมือดิจิทัลมาช่วยวางแผนงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1 การสรุประเบียบการวิจัยและผลการวิจัย 20 บทความ (ต่อ)

ชื่อผู้แต่งและปี	วิธีการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	ตัวแปรที่ใช้การศึกษา	ผลการศึกษาที่ได้
5. Singh et al. (2024)	การวิจัยเชิงปริมาณ (Descriptive/ SEM)	ผู้ตอบแบบสอบถาม 265 คน (อินเดีย)	แบบสอบถาม Google Forms	ตัวแปรอิสระ: X1	ความรอบรู้ทางการเงินมีผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี และเมื่อระดับการยอมรับเทคโนโลยีสูง ความสัมพันธ์นี้จะสูงขึ้นส่งผลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี
6. Budiyanto et al. (2024)	การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วย SEM	กลุ่มผู้ใหญ่ใน 256 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X9, X10 ตัวแปรกลาง: X4 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความเคร่งครัดในศาสนาส่งผลดีต่อสุขภาวะทางการเงินได้โดยตรงโดยไม่ผ่านพฤติกรรม ส่วนวิถีชีวิตแบบต่อต้านบริโภคนิยม จะช่วยให้สุขภาวะทางการเงินดีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินร่วมด้วย
7. Yadav and Venugopal (2025)	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ	บทความวิชาการ 169 บทความ	PRISMA Framework	ตัวแปรหลัก: X1, X2, X4, X11, X12 และสุขภาวะทางการเงินที่ดี	การชำระเงินผ่านมือถือและพฤติกรรมทางการเงินในยุคดิจิทัล ยังขาดมาตรฐานมาตรวัดที่ชัดเจนและเป็นเอกภาพ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเครื่องมือวัดมาตรฐาน พร้อมงานวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อเชื่อมโยงไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีอย่างแม่นยำ
8. Kumar et al. (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วย SEM	ชาวบ้าน 394 คน (อินเดีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X1, X8, X17	พฤติกรรมทางการเงินคือตัวบ่งชี้หลักของสุขภาวะทางการเงินที่ดี โดยมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ คือการขัดเกลาทางสังคม ทัศนคติ และความรอบรู้ทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นมาก
9. Dare et al. (2023)	การวิจัยเชิงปริมาณแบบเส้นทาง	ผู้ใหญ่ในสหราช-อาณาจักร 411 คน	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X7, X13 ตัวแปรกลาง: X4 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความเชื่อมั่นในตนเองช่วยยกระดับสุขภาวะทางการเงินได้ทั้งโดยตรงและผ่านการปรับพฤติกรรม ส่วนการคิดเชิงบริหาร ส่งผลดีต่อสุขภาวะทางการเงินได้โดยตรงเท่านั้น

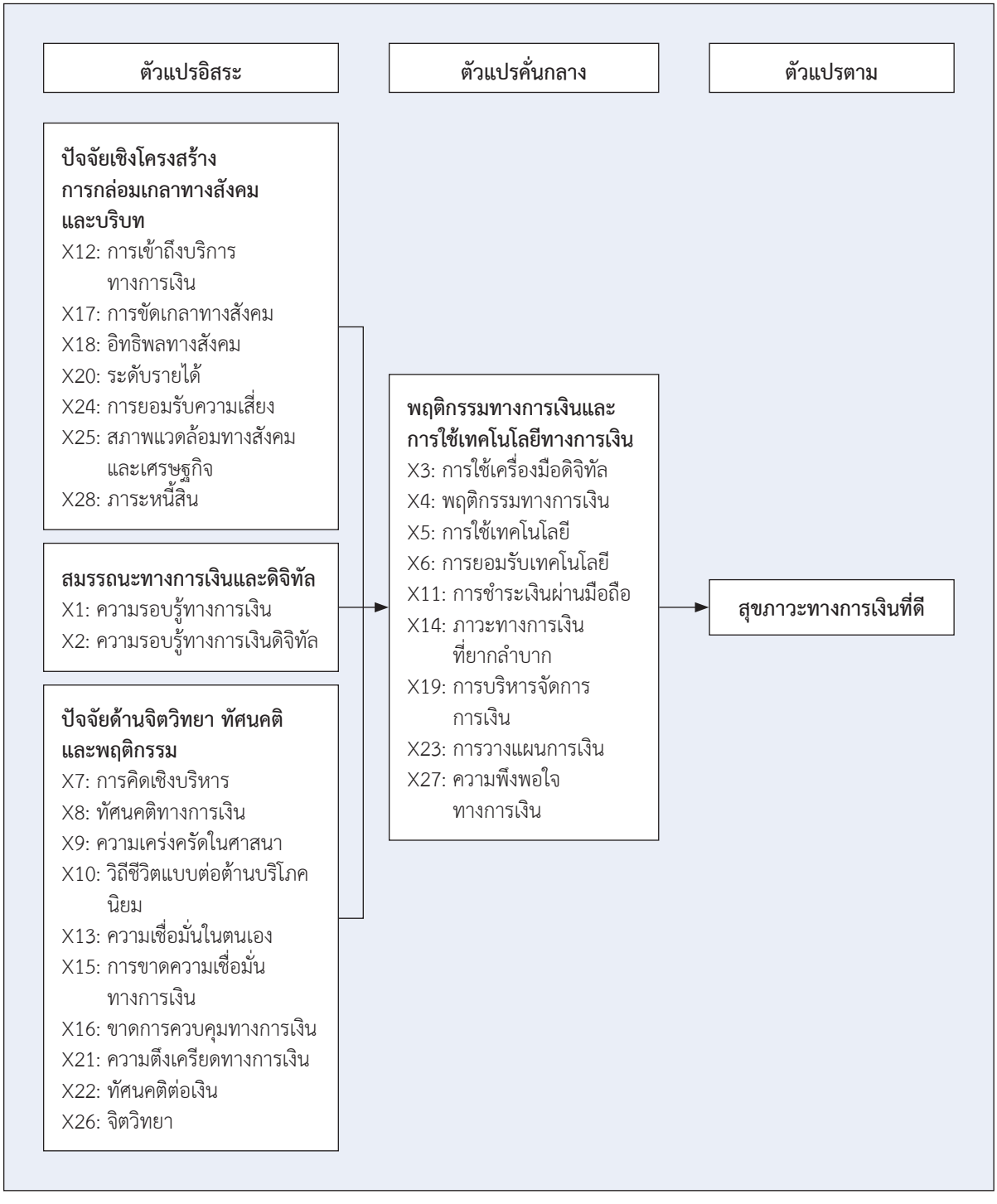
ตารางที่ 1 การสรุประเบียบการวิจัยและผลการวิจัย 20 บทความ (ต่อ)

ชื่อผู้แต่งและปี	วิธีการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	ตัวแปรที่ใช้การศึกษา	ผลการศึกษาที่ได้
10. Gumbo (2025)	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ	บทความวิจัย จำนวน 83 บทความ	โปรโตคอล PRISMA	ตัวแปรหลัก: X2	มิติสำคัญในการวัดความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ความรู้ พฤติกรรม ทัศนคติ การจัดการความเสี่ยงดิจิทัล การเข้าถึง และการใช้งาน
11. Hernandez Perez and Cruz Rambaud (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย SEM	ชาวสเปน 8,554 คน	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X15, X16 ตัวแปรกลาง: X14 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	การขาดความเชื่อมั่นและการควบคุมตนเอง ส่งผลเสียต่อสุขภาวะทางการเงิน โดยเฉพาะเมื่อเผชิญภาวะเงินฝืดเคือง จะยิ่งกลายเป็นตัวกลางซ้ำเติมให้สุขภาวะทางการเงินแย่ลงอย่างชัดเจน
12. Firza et al. (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย SEM	ประชาชน Gen Z 390 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X2, X8, X18 ตัวแปรกลาง: X4 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ทัศนคติและอิทธิพลทางสังคมช่วยยกระดับสุขภาวะทางการเงินได้โดยตรง แต่สำหรับความรอบรู้ดิจิทัลนั้น จะมีผลก็ต่อเมื่อถูกเปลี่ยนเป็นการใช้งานจริงผ่านพฤติกรรมการใช้บริการการเงินดิจิทัลเท่านั้น
13. Uttarin and Nittayakamolphun (2023)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยเส้นทาง	ประชาชนวัยทำงาน 400 คน (ประเทศไทย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X1 ตัวแปรส่งผ่าน: X8, X4 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรู้ทางการเงินช่วยหล่อหลอมทัศนคติและพฤติกรรม แต่จะนำไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีได้ก็ต่อเมื่อมีการลงมือปฏิบัติผ่านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยเดียวที่ส่งผลโดยตรง
14. Anjani and Wulandari (2024)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย Multiple Regressio	กลุ่มคนวัยทำงาน 100 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X20, X19, X4	ตัวแปรทั้ง 3 มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก ซึ่งพิสูจน์ได้ว่ามีอิทธิพลในการส่งเสริมสุขภาวะทางการเงินที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
15. Castro González et al. (2020)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยแบบสอบถาม SEM	วัยผู้ใหญ่ในประเทศสเปน 8,554 คน	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X22 ตัวแปรส่งผ่าน: X4, X23, X24 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ทัศนคติต่อเงิน การวางแผนระยะยาว และการยอมรับความเสี่ยง ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน พฤติกรรมเป็นปัจจัยตัดสินในการสร้างสุขภาวะทางการเงินที่ดี

ตารางที่ 1 การสรุประเบียบการวิจัยและผลการวิจัย 20 บทความ (ต่อ)

ชื่อผู้แต่งและปี	วิธีการวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	ตัวแปรที่ใช้การศึกษา	ผลการศึกษาที่ได้
16. Lambert et al. (2023)	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ	บทความวิชาการ 15 บทความ	PICO and SPIDER Tools	ปัจจัยด้าน X1, X4, X21, X25, X26, X28 และสุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรอบรู้และพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวก คือปัจจัยหลักที่ช่วยสร้างสุขภาวะทางการเงินที่ดี ในขณะที่สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจที่ผันผวน ภาระหนี้สิน และความเครียดทางการเงิน เป็นตัวแปรสำคัญที่ฉุดรั้งให้แย่ลง
17. Subaida (2024)	การวิจัยเชิงปริมาณแบบเส้นทาง	นักลงทุน 50 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรต้น: X4 ตัวแปรกลาง: X27 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	พฤติกรรมทางการเงินช่วยสร้างความพึงพอใจ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งต่อการมีสุขภาวะทางการเงินที่ดี
18. Anghel and Pochea (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยวิธี OLS	ประชาชนชาวโรมาเนีย จำนวน 1,391 คน	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X1 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงิน	ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความรอบรู้ทางการเงินและสุขภาวะทางการเงิน
19. Weerasinghe et al. (2025)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย SEM/ Regression	วัยทำงาน 384 คน (ศรีลังกา)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X1, X4, X8 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	สุขภาวะทางการเงินที่ดีสร้างได้ด้วยความรู้และพฤติกรรมเชิงบวก แต่จะถูกบั่นทอนด้วยภาระหนี้และความกังวล จึงจำเป็นต้องเสริมทักษะการบริหารจัดการควบคู่กับการปรับพฤติกรรม
20. Suprapto (2020)	การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย Multiple Regression	วัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ 300 คน (อินโดนีเซีย)	แบบสอบถาม	ตัวแปรอิสระ: X1, X4, X8, X17, X21 ตัวแปรตาม: สุขภาวะทางการเงินที่ดี	ความรู้ ทัศนคติ และการขัดเกลาทางสังคม เป็นรากฐานสู่พฤติกรรมทางการเงินที่ดี ซึ่งเป็นตัวแปรหลักในการสร้างความมั่งคั่ง โดยมีความตึงเครียดทางการเงินเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องขจัดออกไป

จากตารางที่ 1 สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในภาพรวมเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพรวมกรอบแนวความคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี

อย่างไรก็ตาม เมื่อจัดกลุ่มเนื้อหาและโมเดลเชิงประจักษ์ สามารถจำแนกธีมหลักได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะทางการเงิน 2) จิตวิทยาทางการเงิน 3) พฤติกรรมทางการเงิน และ 4) บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย

ธีมที่ 1 สมรรถนะทางการเงิน

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่าความรอบรู้ทางการเงินเป็นตัวกำหนดต้นทางที่สำคัญของสุขภาวะทางการเงินที่ดี ทั้งในเชิงผลโดยตรงและผ่านพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกในฐานะตัวแปรส่งผ่าน โดย Utami et al. (2025) พบว่าความรอบรู้ทางการเงินของเยาวชนนั้นได้ทำให้เกิดพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น และส่งผลให้ระดับสุขภาวะทางการเงินที่สูงขึ้น ขณะที่ Anghel and Pochea (2025) และ Santini et al. (2025) ได้สังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนมากและสรุปว่าทั้งความรอบรู้และพฤติกรรมทางการเงินล้วนเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของสุขภาวะทางการเงิน ในทำนองเดียวกัน Budiyanto et al. (2024), Gumbo (2025), Kumar et al. (2025) and Singh et al. (2024) ต่างชี้ให้เห็นว่า ความรอบรู้ทางการเงินเมื่อผนวกกับปัจจัยด้านการขัดเกลาทางการเงินและทัศนคติ จะส่งผลต่อสุขภาวะทางการเงินผ่านพฤติกรรมการจัดการเงินในชีวิตประจำวัน เช่น การออม การชำระหนี้ และการวางแผนทางการเงิน ขณะที่ Lambert et al. (2023) and Suprapto (2020) พบว่าในกลุ่มคนวัยทำงานและวัยรุ่น แม้จะมีรายได้ใกล้เคียงกัน แต่ผู้ที่มีความรอบรู้และพฤติกรรมทางการเงินที่ดีกว่าจะสามารถรับมือภาระหนี้และความตึงเครียดทางการเงิน และมีระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงมิติการเงินดิจิทัลจากการทบทวนวรรณกรรมของ Bushra and Mir (2024), Singh et al. (2024), Yadav and Banerji (2024) and Yadav and Venugopal (2025) พบว่าความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ดีเอื้อต่อการใช้บริการทางการเงินดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ช่วยเพิ่มทั้งความมั่นใจทางการเงิน การใช้เทคโนโลยีการเงินเพื่อการออม การชำระเงิน และการลงทุน และสุดท้ายเชื่อมโยงไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีในหลายบริบทของแรงงานอิสระ เยาวชน และผู้ใช้บริการชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ

จากภาพรวมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ Budiyanto et al. (2024) and Gumbo (2025) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความรอบรู้ทางการเงินและการเงินดิจิทัลเป็นสมรรถนะทางการเงินที่ต้องถูกแปลงผ่านจิตวิทยาทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน จึงจะนำไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดี สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเชิงพฤติกรรมของ Brüggen et al. (2017) and Netemeyer et al. (2018) และกรอบนโยบายของ G20/OECD ที่กำหนดให้สุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ปลายทางของยุทธศาสตร์ โดยสามารถสรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของสมรรถนะทางการเงินได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของสมรรถนะทางการเงิน

ชื่อผู้แต่ง	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สรุปสาระสำคัญ/ความเชื่อมโยง
Suprapto (2020)	X1, X4, X17, X21	ศึกษา X1, X4, X17 และ X21 ในกลุ่มวัยรุ่น/ผู้ใหญ่ในอินโดนีเซีย
Lambert et al. (2023)	X1, X4, X21, X25, X28	เน้นปัจจัย X1, X4, X21 และบริบท X25, X28 ในกลุ่ม Gen Y
Bushra and Mir (2024)	X1, X2, X3, X12	ศึกษาในกลุ่มแรงงานอิสระ โดยมี X1, X2, X3 และ X12 เป็นตัวกำหนดหลัก
Yadav and Banerji (2024)	X2	สังเคราะห์มิติของ X2 ที่เชื่อมโยงกับ FWB
Kumar et al. (2025)	X1, X4, X17	X1 และ X17 ที่ส่งผลผ่าน X4 ไปยัง FWB
Anghel and Pochea (2025)	X1	สังเคราะห์มิติของ X1 ที่เชื่อมโยงกับ FWB
Gumbo (2025)	X2	X2 เชื่อมโยงกับ FWB
Singh et al. (2024)	X1, X6	ใช้ X1 เป็นตัวแปรอิสระ และ X6 เป็นตัวแปรกลาง
Santini et al. (2025)	X1, X4	ระบุว่า X1 และ X4 เป็นตัวกำหนดสำคัญของ FWB
Utami et al. (2025)	X1, X4	X1 ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ FWB ผ่าน X4
Weerasinghe et al. (2025)	X1, X4, X8	อธิบาย FWB ด้วย X1, X4 และ X8
Yadav and Venugopal (2025)	X1, X2, X4, X11, X12	เชื่อมโยง X1, X2, X4, X11, X12 กับ FWB

ธีมที่ 2 จิตวิทยาทางการเงิน

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่าสุขภาวะทางการเงินที่ดีไม่ได้เป็นเพียงผลจากความรอบรู้ทางการเงินเท่านั้น แต่ขึ้นกับกระบวนการจิตวิทยาและการรับรู้ของแต่ละบุคคลด้วย โดยมีปัจจัยสำคัญ เช่น การควบคุมตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเงิน ทัศนคติต่อเงิน แนวโน้มในการวางแผน การยอมรับความเสี่ยง วัตถุนิยม และระดับความตึงเครียดทางการเงิน ซึ่งสะท้อนจากการทบทวนวรรณกรรมของ Castro-González et al. (2020), Lambert et al. (2023), Santini et al. (2025) and Suprapto (2020) พบว่าจิตวิทยาทางการเงินทำงานร่วมกับความรอบรู้และพฤติกรรมทางการเงินในการกำหนดระดับสุขภาวะทางการเงิน

อย่างไรก็ตาม ผลการทบทวนวรรณกรรมยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทเชิงกลไกของจิตวิทยาทางการเงินและความตึงเครียดทางการเงินต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีอย่างเป็นระบบ เช่น Dare et al. (2023) พบว่าทักษะการคิดเชิงบริหารและความเชื่อมั่นในตนเองช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกและยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดี ขณะที่ Hernández-Pérez and Cruz Rambaud (2025) พบว่าการขาดความเชื่อมั่นและการขาดการควบคุมตนเองเชื่อมโยงกับภาวะที่ยากลำบากทางการเงิน สามารถบั่นทอนสุขภาวะทางการเงินที่ดีโดยตรงในกลุ่มเยาวชนและ Gen Z อีกทั้งการทบทวนวรรณกรรมของ Firza et al. (2025), Weerasinghe et al. (2025) พบว่าทัศนคติทางการเงินและอิทธิพลทางสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน และช่วยลดความกังวลและภาระหนี้เมื่อมีพฤติกรรมทางการเงินที่มีความรับผิดชอบ

ด้านภาวะความตึงเครียดและการรับรู้สถานการณ์ทางการเงินนั้น จากการทบทวนวรรณกรรมของ Lambert et al. (2023), Suprapto (2020) พบว่าความตึงเครียดทางการเงินและการรับรู้เชิงลบต่อสถานการณ์การเงินมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับสุขภาวะทางการเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาว แม้ในกลุ่มที่ไม่ได้มีรายได้ต่ำ ขณะที่ Budiyanto et al. (2024) พบว่ามิติด้านศาสนาและการต่อต้านบริโภคนิยมสามารถส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีผ่านการหล่อหลอมพฤติกรรมการใช้จ่ายและการบริโภคอย่างพอเพียง โดยเมื่อมองในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าจิตวิทยา ทัศนคติ และความตึงเครียดทางการเงิน ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างความรอบรู้ทางการเงิน ปัจจัยเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมทางการเงินไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดีในบริบทประชากรและประเทศที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของจิตวิทยาทางการเงินได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของจิตวิทยาทางการเงิน

ชื่อผู้แต่ง	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สรุปสาระสำคัญ/ความเชื่อมโยง
Castro-González et al. (2020)	X4, X22, X23, X24	X4, X22, X23, X24 กำหนด FWB
Suprapto (2020)	X4, X8, X17, X21	X4, X8, X17, X21 เป็นรากฐานสู่ FWB
Dare et al. (2023)	X4, X7, X13	X4, X7, X13 ส่งผลต่อ FWB
Lambert et al. (2023)	X1, X4, X21, X25, X28	X21, X26, X28 บั่นทอน FWB
Budiyanto et al. (2024)	X4, X9, X10	X4, X9, X10 ส่งผลต่อ FWB
Santini et al. (2025)	X1, X4, X26	X1, X4, X26 เป็นตัวกำหนด FWB
Hernández-Pérez and Cruz Rambaud (2025)	X14, X15, X16	X15, X16 ส่งผลต่อ X14
Firza et al. (2025)	X4, X8, X18	X4, X8, X18 ส่งผลต่อ FWB
Weerasinghe et al. (2025)	X4, X8	X4, X8 พฤติกรรมเชิงบวกช่วยลดความกังวลและหนี้สิน

ธีมที่ 3 พฤติกรรมทางการเงิน

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวก เช่น การออมอย่างสม่ำเสมอ การวางแผนงบประมาณ การชำระหนี้ตรงเวลา และการใช้สินเชื่ออย่างรับผิดชอบ เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงินและจิตวิทยาทางการเงินไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีในหลากหลายบริบทการวิจัย โดย Kumar et al. (2025), Santini et al. (2025), Suprapto (2020), Utami et al. (2025), Weerasinghe et al. (2025) พบว่าเมื่อความรอบรู้ทางการเงิน การขัดเกลาทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินดีขึ้น จะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการจัดการเงินที่มีวินัยมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในมิติดิจิทัลจากการทบทวนวรรณกรรมของ Bushra and Mir (2024), Firza et al. (2025), Yadav and Venugopal (2025) พบว่า Mobile Banking, E-Wallet และแพลตฟอร์มลงทุนออนไลน์ กลายเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางการเงินยุคใหม่ โดยความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลและทัศนคติทางการเงินจะเป็นตัวกำหนดว่าการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างหรือบั่นทอนสุขภาวะทางการเงิน กล่าวคือ ผู้ที่มีความรอบรู้และทัศนคติที่ดีมักใช้เทคโนโลยีเพื่อการออม การลงทุน และบริหารหนี้อย่างมีวินัย ในขณะที่ผู้ที่ขาดความรู้หรือใช้ไปในทางบริโภคเกินตัว มีแนวโน้มเผชิญกับภาระหนี้และความตึงเครียดทางการเงินมากขึ้น

นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมยังสะท้อนถึงบทบาทของความยืดหยุ่นทางการเงินแทรกอยู่ในเส้นทางพฤติกรรมนี้ แม้จะไม่ได้ใช้คำนี้ตรง ๆ แต่ Anjani and Wulandari (2024), Budiyanto et al. (2024), Lambert et al. (2023) พบว่าการบริหารเงิน การวางแผน การยอมรับความเสี่ยงอย่างเหมาะสม และการหลีกเลี่ยงการบริโภคที่เกินตัว ช่วยให้ครัวเรือนสามารถรับมือกับรายได้ที่ผันผวน ภาระหนี้ และเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้ดีขึ้น ลดความตึงเครียดทางการเงินและรักษาระดับสุขภาวะทางการเงินในระยะยาว ขณะที่ Uttarin and Nittayakamolphun (2023) พบว่าพฤติกรรมทางการเงินทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านสำคัญจากความรอบรู้และทัศนคติทางการเงินไปยังสุขภาวะทางการเงินที่ดีในบริบทของประเทศไทย ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าในกรอบแนวคิดบูรณาการของงานวิจัยนี้ พฤติกรรมทางการเงินคือกลไกเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะทางการเงิน (ธีมที่ 1) จิตวิทยาทางการเงิน (ธีมที่ 2) และผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ซึ่งสามารถสรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของพฤติกรรมทางการเงินได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของพฤติกรรมทางการเงิน

ชื่อผู้แต่ง	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สรุปสาระสำคัญ/ความเชื่อมโยง
Castro González et al. (2020)	X4, X23, X24	X4, X23, X24 ส่งผลต่อ FWB
Suprapto (2020)	X4, X21	X4, X21 ร่วมกับทัศนคติอธิบาย FWB
Dare et al. (2023)	X4, X7, X13	X4, X7, X13 ส่งผลต่อ FWB
Uttarin and Nittayakamolphun (2023)	X4	X4 ตัวแปรส่งผ่านจากความรอบรู้และทัศนคติสู่ FWB
Lambert et al. (2023)	X4, X21	X4, X21 กำหนด FWB
Bushra and Mir (2024)	X1, X2, X3, X6, X12	X1, X2, X3, X6, X12 ส่งผลต่อ FWB
Budiyanto et al. (2024)	X4, X9, X10	X4, X9, X10 ส่งผลต่อ FWB
Anjani and Wulandari (2024)	X4, X19, X20	X4, X19, X20 ส่งผลบวกต่อ FWB
Utami et al. (2025)	X4	X4 ตัวแปรกลางระหว่างความรอบรู้และ FWB
Santini et al. (2025)	X4	X4 ตัวกำหนดหลักที่เชื่อมโยงความรอบรู้และจิตวิทยา
Yadav and Venugopal (2025)	X4, X11, X12	X4, X11, X12 ส่งผลต่อ FWB

ตารางที่ 4 สรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของพฤติกรรมทางการเงิน (ต่อ)

ชื่อผู้แต่ง	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สรุปสาระสำคัญ/ความเชื่อมโยง
Kumar et al. (2025)	X4	X4 ได้รับอิทธิพลจากความรอบรู้ การขัดเกลา และทัศนคติ
Firza et al. (2025)	X4	X4 ตัวกลางกับ FWB
Weerasinghe et al. (2025)	X4	X4 เชิงบวกช่วยลดภาระหนี้และความกังวล

ธีมที่ 4 บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่าสุขภาวะทางการเงินที่ดีไม่ได้เป็นผลมาจากสมรรถนะและพฤติกรรมส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับโครงสร้างเชิงระบบและสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ โดย Anjani and Wulandari (2024) พบว่าระดับรายได้และรูปแบบงานเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งเสริมการบรรลุสุขภาวะทางการเงินที่ดี อย่างไรก็ตาม Lambert et al. (2023) and Suprapto (2020) พบว่าบริบททางเศรษฐกิจและสังคม ภาระหนี้สิน และสภาวะความตึงเครียด เป็นปัจจัยเชิงลบที่บั่นทอนสุขภาวะทางการเงิน แม้บุคคลจะมีความรอบรู้และมีพฤติกรรมทางการเงินที่เหมาะสม

สำหรับในมิติของโครงสร้างระบบการเงินดิจิทัลนั้น Yadav and Banerji (2024) and Yadav and Venugopal (2025) พบว่าความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและระบบชำระเงิน รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินดิจิทัล มีผลโดยตรงต่อโอกาสที่ครัวเรือนจะใช้ประโยชน์จากความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล เพื่อยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดี ขณะที่ Bushra and Mir (2024) พบว่าการเข้าถึงเครื่องมือการเงินดิจิทัลและเงื่อนไขการจ้างงานของแรงงานอิสระเป็นตัวกำหนดสำคัญของความสามารถในการจัดการรายได้และความเสี่ยงทางการเงินในระดับมหภาค อีกทั้ง Suprapto (2020) and Weerasinghe et al. (2025) พบว่าปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค ความเหลื่อมล้ำ ภาระหนี้ และความไม่มั่นคงทางตลาดแรงงาน เป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลทั้งทางตรงต่อสุขภาวะทางการเงินและทางอ้อมผ่านการเพิ่มความตึงเครียดอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการสังเคราะห์วรรณกรรมเพื่อสนับสนุนกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการของงานวิจัย แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะทางการเงิน (ธีมที่ 1) จิตวิทยาทางการเงิน (ธีมที่ 2) และพฤติกรรมทางการเงิน (ธีมที่ 3) จะส่งผลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีได้อย่างเต็มศักยภาพก็ต่อเมื่อดำเนินควบคู่ไปกับโครงสร้างระบบการเงินและนโยบายที่เอื้ออำนวยตามทิศทางของกรอบ G20/OECD กล่าวคือ การยกระดับของสุขภาวะทางการเงินที่ดีอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องผสานมาตรการพัฒนาความรอบรู้และสมรรถนะของระดับบุคคลเข้ากับการปฏิรูปเชิงโครงสร้างด้านรายได้ หนี้สิน การเข้าถึงบริการทางการเงินดิจิทัล และการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อที่ต้องการเชื่อมโยงมิติสมรรถนะทางการเงินระดับบุคคล จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างเข้าด้วยกันในกรอบเดียว ซึ่งสามารถสรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปความเชื่อมโยงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย

ชื่อผู้แต่ง	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สรุปสาระสำคัญ/ความเชื่อมโยง
Suprapto (2020)	X20, X21	X20, X21 ของครัวเรือน
Lambert et al. (2023)	X21, X25, X28	X21 เชื่อมโยง X25, X28
Yadav and Banerji (2024)	X2 (Digital Infrastructure)	X2 เชื่อมโยงกับโครงสร้างการเข้าถึงและความเหลื่อมล้ำ
Bushra and Mir (2024)	X12, X3, Occupation	X12, X3 และเงื่อนไขอาชีพ
Anjani and Wulandari (2024)	X20, X19	X20 เชื่อมโยงกับ X19
Yadav and Venugopal (2025)	X11, X12, Infrastructure	X11, X12 มีผลต่อโอกาสสร้าง FWB
Weerasinghe et al. (2025)	X20 (Debt, Market Context)	X20 ต่อภาระหนี้และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจที่มีต่อ FWB

ภาพรวมเชิงตัวแบบของสุขภาวะทางการเงินที่ดีจาก 20 บทความ

1. จากการเปรียบเทียบโมเดลเชิงประจักษ์ใน 20 บทความ สามารถสรุปรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมที่ปรากฏซ้ำ ๆ ได้ว่า สมรรถนะทางการเงินทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดต้นทางที่สำคัญของสุขภาวะทางการเงินที่ดี ทั้งในเชิงผลโดยตรงและผ่านจิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน

2. จิตวิทยาทางการเงินเป็นกลไกกลางสำคัญที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงินและพฤติกรรมเข้ากับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี

3. พฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกทำหน้าที่เป็นเส้นทางหลักที่สมรรถนะทางการเงินมีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี ทั้งในมิติอัตวิสัยและมิติภววิสัย

4. บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย เช่น รายได้ ภาระหนี้ และการเข้าถึงบริการทางการเงินดิจิทัล มีผลทั้งทางตรงต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีและทางอ้อมต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี ผ่านระดับความตึงเครียดทางการเงินและโอกาสในการปรับพฤติกรรมเชิงบวก

จากภาพรวมดังกล่าว สนับสนุนแนวคิดเชิงบูรณาการที่มองสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ของการเกื้อหนุนกันสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ G20/OECD และกรอบโครงสร้างเชิงระบบ ที่เสนอให้ใช้สุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นตัวชี้วัดผลลัพธ์ปลายทางของนโยบายด้านการเงินและการรวมกลุ่มทางการเงิน

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม พบว่ากรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย เข้ากับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี สอดคล้องกับทั้งกรอบแนวคิดของ G20/OECD และ OECD/INFE และงานเชิงทฤษฎีของ Brüggen et al. (2017),

Netemeyer et al. (2018) โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวมองว่า สมรรถนะทางการเงินเป็นตัวกำหนดต้นทาง ขณะที่จิตวิทยาทางการเงินและภาวะที่ยากลำบากทางการเงินทำหน้าที่เป็นกลไกกลาง ส่วนพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกเป็นเส้นทางหลักที่ส่งผ่านมาให้เกิดผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินในมิติอัตวิสัยและภววิสัย นอกจากนี้ ปัจจัยบริบทด้านรายได้ หนี้สิน และโครงสร้างระบบการเงินดิจิทัล ถูกยืนยันว่ามีบทบาทกำกับผลของสมรรถนะทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ทำให้กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะพหุมิติและเชื่อมโยงระดับบุคคลกับระดับโครงสร้างในกรอบเดียว

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3

ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า กรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการอธิบายและต่อยอดทฤษฎีทางการเงินร่วมสมัย รวมถึงการออกแบบนโยบายและมาตรการในระดับประเทศ หลักฐานจาก 20 บทความ แสดงให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า การจัดโครงสร้างปัจจัยออกเป็น 4 มิติหลัก (สมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย) ทำให้สามารถอธิบายกลไกที่เชื่อมโยงความรอบรู้และทัศนคติไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีผ่านพฤติกรรมทางการเงินได้อย่างเป็นระบบ กรอบแนวคิดนี้ยังรองรับการนำไปใช้กำหนดตัวชี้วัดสุขภาวะทางการเงินเป็นผลลัพธ์ปลายทางของยุทธศาสตร์ด้านความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล การจัดการหนี้ และการคุ้มครองผู้บริโภค ตามข้อเสนอของ G20/OECD และสามารถใช้เป็นฐานในการออกแบบการวิจัยเชิงทดลองและโปรแกรมแทรกแซง เพื่อยกระดับสุขภาวะทางการเงินของประชาชนในอนาคตได้

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม 20 บทความ สนับสนุนกรอบแนวคิดที่มองว่าสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์เชิงพหุมิติของทั้งสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย มากกว่าการพิจารณาเพียงรายได้หรือฐานะทางการเงินเชิงวัตถุเพียงด้านเดียว (Brüggen et al., 2017; CFPB, 2015; G20/OECD, 2024) ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับกรอบของ OECD/INFE ที่กำหนดให้สุขภาวะทางการเงินเป็นผลลัพธ์ปลายทางของนโยบายด้านความรอบรู้ทางการเงินและการคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินในระดับประเทศ (OECD, 2021)

ในมิติของสมรรถนะทางการเงิน หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรมมีความสอดคล้องกัน พบว่าสมรรถนะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านพฤติกรรมทางการเงิน เช่น การออมการวางแผนงบประมาณ และการบริหารหนี้ (Uttarin & Nittayakamolphun, 2023; Yadav & Banerji, 2024) อย่างไรก็ตาม ยังสะท้อนร่วมกันว่าความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอหากไม่ถูกถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติในรูปของพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มเชิงนโยบายที่พยายามสร้างและเปลี่ยนถ่ายจากการให้ความรู้ไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของประชาชน (G20/OECD, 2024; Morgan et al., 2019)

สำหรับจิตวิทยาทางการเงิน หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าบทบาทของการควบคุมตนเองทางการเงิน ความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเอง ทัศนคติต่อเงิน และการให้ความสำคัญกับอนาคตในฐานะกลไกกลางที่เชื่อมโยงสมรรถนะทางการเงินกับพฤติกรรมและผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงิน (Castro-González et al., 2020; Dare et al., 2023; Hernández-Pérez & Cruz Rambaud, 2025) บุคคลที่มีทัศนคติทางการเงินเชิงบวกและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมักเปลี่ยนความรู้ไปเป็นการลงมือปฏิบัติได้ดีกว่า ส่งผลให้มีโอกาสบรรลุสุขภาวะทางการเงินที่ดีสูงกว่ากลุ่มที่มีระดับสมรรถนะคล้ายคลึงกันแต่ขาดจิตวิทยาทางการเงินหนุนเสริม (Firza et al., 2025; Uttarin & Nittayakamolphun, 2023)

ในด้านพฤติกรรมทางการเงิน หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวก เช่น การออมสม่ำเสมอ การจัดทำงบประมาณ การควบคุมการใช้จ่าย และการบริหารหนี้อย่างมีวินัยเป็นตัวแปรกลางสำคัญระหว่างความรอบรู้และทัศนคติทางการเงินกับสุขภาวะทางการเงินที่ดี (Anjani & Wulandari, 2024; Kumar et al., 2025; Utami et al., 2025) ข้อค้นพบนี้ช่วยอธิบายว่า บุคคลที่มีรายได้ใกล้เคียงกันอาจมีระดับสุขภาวะทางการเงินที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หากมีรูปแบบพฤติกรรมทางการเงินที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล Personal Financial Wellness ที่กล่าวว่า บทบาทของพฤติกรรมในฐานะกลไกหลักเชื่อมโยงระหว่างความรอบรู้ ทัศนคติ และผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงิน (Joo, 2008)

บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าระดับรายได้ ภาระหนี้ และการเข้าถึงบริการทางการเงินดิจิทัล มีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางการเงินทั้งทางตรงและผ่านความตึงเครียดทางการเงินและข้อจำกัดในการปรับพฤติกรรม (Anjani & Wulandari, 2024; Bank of Thailand, 2024; Krungsri Research, 2025) บริบทหนี้ครัวเรือนสูงและรายได้ไม่มั่นคงในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย อินโดนีเซีย และอินเดีย ทำให้เห็นชัดว่าการยกระดับสุขภาวะทางการเงินไม่สามารถดำเนินการในระดับบุคคลเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยเชิงโครงสร้างและระบบหนี้ควบคู่กันไป (International Monetary Fund, 2025; Kumar et al., 2025)

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2

กรอบแนวคิดแบบบูรณาการที่พัฒนาจากการสังเคราะห์วรรณกรรมในครั้งนี้ สะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบายเข้ากับผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางการเงินที่ดี ในทิศทางเดียวกับกรอบของ Brüggen et al. (2017); Netemeyer et al. (2018) ที่ให้ความสำคัญกับทั้งมิติอัตวิสัยและภววิสัยของสุขภาวะทางการเงิน การจัดวางสมรรถนะทางการเงินเป็นปัจจัยต้นทาง ขณะที่จิตวิทยาทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินเป็นเส้นทางหลักที่ถ่ายทอดผลไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดี ซึ่งได้สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงประจักษ์หลายชิ้น (Dare et al., 2023; Uttarin & Nittayakamolphun, 2023) เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบ Personal Financial Wellness และกรอบนิยามของ CFPB (2015) กรอบแนวคิดในบทความนี้มีจุดเด่นสำคัญ คือ การผนวกมิติทางดิจิทัลเข้าไปในทั้งระดับสมรรถนะและพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ งานวิจัยที่ทบทวนและวิเคราะห์บทบาทของความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลในบริบทบริการการเงินสมัยใหม่ชี้ตรงกันว่า การใช้เทคโนโลยีการเงินอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรอบรู้ทางการเงินพื้นฐานและทักษะดิจิทัลควบคู่กัน ไม่ใช่เพียงแค่ด้านใดด้านหนึ่ง (Morgan et al., 2019; Yadav & Banerji, 2024; Yadav & Venugopal, 2020) การออกแบบกรอบแนวคิดให้ความสำคัญกับช่องทางส่งผ่านจากสมรรถนะดิจิทัลไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดีผ่านพฤติกรรม จึงช่วยอธิบายกลไกของสุขภาวะทางการเงินในโลกดิจิทัลได้ดีขึ้นกว่ากรอบเดิมที่ยังไม่ได้เน้นมิตินี้อย่างเด่นชัด

นอกจากนี้ การบูรณาการบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย เช่น ระดับรายได้ ภาระหนี้ และการเข้าถึงบริการการเงินดิจิทัล เข้าไปไว้ในกรอบเดียวกับสมรรถนะทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงิน ทำให้กรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นสามารถเชื่อมโยงระดับบุคคลเข้ากับระดับโครงสร้างได้ในภาพเดียว (Bank of Thailand, 2024; Krungsri Research, 2025) อย่างไรก็ตาม โครงสร้างดังกล่าวช่วยอธิบายได้ว่าเหตุใดบุคคลที่มีความรอบรู้และพฤติกรรมทางการเงินที่ดีอาจยังต้องเผชิญกับสุขภาวะทางการเงินที่ตึงเครียด หากอยู่ในบริบทหนี้ครัวเรือนสูง รายได้ไม่แน่นอน หรือระบบคุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินที่ยังไม่เข้มแข็ง (International Monetary Fund, 2025) ความเชื่อมโยงนี้สอดคล้องกับกรอบนโยบายระดับนานาชาติที่เน้นการจัดวางสุขภาวะทางการเงินเป็นเป้าหมายปลายทางของยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งการเพิ่มสมรรถนะ

และการปรับโครงสร้างเชิงสถาบัน (G20/OECD, 2024; OECD, 2021) แม้บทความที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่มาจากบริบทต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซีย อินเดีย และโรมาเนีย แต่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบภายใต้เงื่อนไขหนี้ครัวเรือนไทยที่สูงร้อยละ 85-90 ของ GDP ทำให้ข้อค้นพบเรื่องพฤติกรรมทางการเงินและสุขภาวะทางการเงินสามารถนำมาปรับใช้เป็นบทเรียนสำคัญสำหรับประเทศไทยได้ โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้านโครงสร้างระบบการเงินดิจิทัลในแต่ละพื้นที่ร่วมด้วย

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3

ในเชิงทฤษฎี กรอบแนวคิดสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์วรรณกรรมในครั้งนี้มีศักยภาพในการต่อยอดทฤษฎีพฤติกรรมทางการเงินร่วมสมัย โดยเฉพาะแนวคิดที่มองการตัดสินใจทางการเงินเป็นผลของทั้งสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน และบริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย (Brüggen et al., 2017; Netemeyer et al., 2018) การจัดวางสมรรถนะทางการเงินเป็นปัจจัยต้นทางและกำหนดให้พฤติกรรมทางการเงินและภาวะที่ยากลำบากทางการเงินเป็นตัวแปรกลางสำคัญ ช่วยเชื่อมโยงหลักฐานเชิงประจักษ์จากหลายประเทศกับกรอบทฤษฎีในลักษณะที่ชัดเจนและทดสอบได้ (Hernández-Pérez & Cruz Rambaud, 2025)

ในเชิงระเบียบวิธี กรอบแนวคิดนี้เปิดโอกาสให้พัฒนางานวิจัยเชิงทดลองและกึ่งทดลองที่มุ่งทดสอบประสิทธิผลของการแทรกแซงด้านสมรรถนะทางการเงิน การเสริมสร้างความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเองหรือการลดความตึงเครียดทางการเงินต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินและสุขภาวะทางการเงินที่ดี (Morgan et al., 2019; Yadav & Banerji, 2024) นักวิจัยสามารถใช้กรอบนี้ในการกำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรกลาง และตัวแปรกำกับที่ชัดเจน เช่น การทดสอบประสิทธิผลของการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองทางการเงิน จะช่วยเพิ่มการออมและลดการก่อหนี้เกินตัวภายใต้บริบทความเปราะบางทางเศรษฐกิจในกลุ่มแรงงานนอกระบบได้อย่างไร

ในเชิงนโยบายสาธารณะ กรอบแนวคิดที่วางสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ปลายทางของนโยบายด้านสมรรถนะทางการเงิน การบริหารจัดการหนี้ และการคุ้มครองผู้บริโภค มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับทิศทางของ G20/OECD ที่เสนอให้ประเทศสมาชิกใช้สุขภาวะทางการเงินเป็นตัวชี้วัดสำคัญของยุทธศาสตร์ระดับชาติ (G20/OECD, 2024) สำหรับประเทศไทย กรอบนี้ช่วยชี้จุดเชื่อมโยงระหว่างนโยบายลดหนี้ครัวเรือน นโยบายส่งเสริมวินัยทางการเงิน และการกำกับดูแลบริการการเงินดิจิทัล โดยชี้ให้เห็นว่าการยกระดับสุขภาวะทางการเงินจำเป็นต้องดำเนินการแบบบูรณาการทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และระดับโครงสร้างสถาบันการเงิน (Bank of Thailand, 2024; International Monetary Fund, 2025; Krungsri Research, 2025) กรอบดังกล่าวจึงไม่เพียงทำหน้าที่อธิบายกลไกเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นฐานสำหรับการออกแบบมาตรการและโครงการเชิงนโยบายที่มุ่งยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีของประชาชนไทยในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนได้อีกด้วย

นัยเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทยภายใต้กรอบข้อเสนอแนะของ G20/OECD

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าการยกระดับสุขภาวะทางการเงินของคนไทยจำเป็นต้องดำเนินการแบบครบวงจรตั้งแต่ตัวกำหนดต้นทางด้านสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน บริบทเชิงโครงสร้าง และกรอบนโยบาย ตามกรอบแนวคิดในรูปที่ 1 จากการทบทวนวรรณกรรมสนับสนุนว่า ความรอบรู้ทางการเงินและความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลมีบทบาทเป็นฐานรากของระบบนิเวศทางการเงินที่เอื้อต่อการตัดสินใจที่รอบคอบและการใช้บริการเทคโนโลยีทางการเงินอย่างปลอดภัย (Bushra & Mir, 2024; Budiyanto et al., 2024; Singh et al., 2024) สำหรับ

นัยเชิงนโยบาย คือแผนยุทธศาสตร์ด้านสมรรถนะทางการเงิน ควรชัดเจนว่าจะมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะต้นทางเหล่านี้ เพื่อไปสู่ผลลัพธ์ของสุขภาวะทางการเงินที่ดี และกำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นผลลัพธ์ตามข้อเสนอของ G20/OECD-INFEw

ในมิติด้านจิตวิทยาทางการเงิน กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ได้ระบุบทบาทของความเชื่อมั่นทางการเงิน การควบคุมตนเอง และความตึงเครียดทางการเงิน เป็นกลไกเชื่อมระหว่างสมรรถนะต้นทางกับพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งหลักฐานเชิงประจักษ์พบว่าการขาดความสามารถในการควบคุมตนเองและความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเองจะนำไปสู่ภาวะที่ยากลำบากทางการเงินและบั่นทอนสุขภาวะทางการเงินที่ดีอย่างมีนัยสำคัญ (Castro-González et al., 2020; Hernandez-Perez & Cruz Rambaud, 2025) สำหรับในประเทศไทยนั้น การออกแบบโปรแกรมให้คำปรึกษาและสอนเกี่ยวกับการเงินที่ไม่เพียงถ่ายทอดความรู้เชิงเทคนิค แต่เสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเอง ความเชื่อมั่นทางการเงินในตนเอง และการจัดการความตึงเครียดทางการเงินของครัวเรือนไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีหนี้สูงและรายได้ไม่แน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ G20/OECD ที่เน้นเกี่ยวกับการเงินที่มีความยืดหยุ่นและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการเงินควบคู่กับการให้ความรู้

ในด้านของพฤติกรรมทางการเงิน กรอบแนวคิดเสนอว่าพฤติกรรมทางการเงินเชิงบวกเป็นสะพานเชื่อมโยงจากจิตวิทยาทางการเงินไปสู่สุขภาวะทางการเงินที่ดี ในขณะที่ภาวะที่ยากลำบากทางการเงินเป็นเส้นทางเชิงลบที่บั่นทอนสุขภาวะทางการเงินที่ดี หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรม 20 บทความ พบว่าพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดีสูงกว่าปัจจัยหลายกลุ่ม (Santini et al., 2025) นัยเชิงปฏิบัติสำหรับประเทศไทยคือนโยบายจัดการหนี้ครัวเรือนควรถูกออกแบบให้เปลี่ยนพฤติกรรมไม่ใช่แค่ผ่อนปรนเงื่อนไข เช่น การเสริมแรงกระตุ้นสำหรับการออมและชำระหนี้ให้ตรงเวลา การใช้มาตรการกระตุ้นทางพฤติกรรมภายในแอปพลิเคชันของธนาคารและเทคโนโลยีทางการเงิน เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยควรนำมิติความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัลมาใช้กำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานระดับชาติ และส่งเสริมให้แอปพลิเคชัน Mobile Banking มีกลไกการสะกิดพฤติกรรม (Nudging) เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคควบคุมการใช้จ่ายและป้องกันความเสี่ยงไซเบอร์ของตนเอง เป็นต้น รวมทั้งการกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่มีความเสี่ยงต่อการผลักดันให้ผู้บริโภคเข้าสู่วงจรหนี้ที่เกินตัวตามข้อเสนอของงานวิจัยด้านภาวะที่ยากลำบากทางการเงิน

สำหรับบริบทเชิงโครงสร้างในประเทศไทยนั้น ระดับรายได้กระจุกตัวของหนี้ครัวเรือน ตลอดทั้งการเร่งตัวของบริการด้านการเงินดิจิทัล ยิ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของกรอบแบบบูรณาการที่งานวิจัยนี้เสนอ ซึ่งได้วางสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นเป้าหมายปลายทางในแนวเดียวกับ G20/OECD Policy Note on Financial Well-Being การกำหนดให้ตัวชี้วัดของสุขภาวะทางการเงินที่ดีทั้งมิติอัตวิสัยและมิติภววิสัยเป็นดัชนีพัฒนาการเงินระดับชาติ จะช่วยให้ธนาคารแห่งประเทศไทย หน่วยงานกำกับ และสถาบันการเงินของประเทศไทย สามารถประเมินผลกระทบของนโยบายด้านสมรรถนะทางการเงิน เทคโนโลยีทางการเงิน และการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น กระทรวงการคลังควรบรรจุความรู้ทางการเงินพื้นฐานเข้าไปในเงื่อนไขการรับสวัสดิการของภาครัฐฯ เพื่อสร้างรากฐานความมั่นคงทางการเงินให้กลุ่มเปราะบางอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรมีการนำกรอบแนวคิดแบบบูรณาการทั้ง 4 ธีมที่เกิดจากการพัฒนาขึ้นในบทความนี้ไปทดสอบเชิงปริมาณด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) กับกลุ่มตัวอย่างคนไทยในวงกว้าง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและกลุ่มที่มีความเปราะบางทางการเงินสูง เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของโมเดลในบริบทของประเทศไทยโดยเฉพาะ

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

งานวิจัยนี้เสนอกรอบแนวคิดแบบบูรณาการของสุขภาวะทางการเงินที่ดีในยุคดิจิทัลที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ตัวกำหนดต้นทางด้านสมรรถนะทางการเงิน (ความรอบรู้ทางการเงินและความรอบรู้ทางการเงินดิจิทัล) 2) จิตวิทยาทางการเงิน (ความเชื่อมั่น การควบคุมตนเอง ความตึงเครียดทางการเงิน) 3) พฤติกรรมทางการเงิน (พฤติกรรมเชิงบวกและภาวะที่ยากลำบากทางการเงิน) และ 4) บริบทเชิงโครงสร้างและกรอบนโยบาย (รายได้ ภาระหนี้ และการเข้าถึงบริการทางการเงินดิจิทัล) ที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางการเงินที่ดี (มิติอัตวิสัยและภววิสัย) หลักฐานจากการทบทวนวรรณกรรม 20 บทความ ที่ได้ศึกษาในบริบทของประเทศและกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน สนับสนุนความเชื่อมโยงขององค์ประกอบทั้ง 4 อย่างที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทเชิงกลไกของพฤติกรรมทางการเงินที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างสมรรถนะทางการเงิน จิตวิทยาทางการเงินกับสุขภาวะทางการเงินที่ดี กรอบแนวคิดดังกล่าวสอดรับกับทิศทางของ G20/OECD ที่ผลักดันให้ประเทศสมาชิกกำหนดสุขภาวะทางการเงินที่ดีเป็นเป้าหมายปลายทางของยุทธศาสตร์ด้านความรอบรู้ทางการเงิน การรวมกลุ่มทางการเงิน และการคุ้มครองผู้บริโภคในยุคดิจิทัล สำหรับบริบทในประเทศไทยนั้น การนำกรอบนี้ไปใช้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานกำกับ และสถาบันการเงิน สามารถออกแบบมาตรการที่เชื่อมโยงต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำของระบบนิเวศทางการเงินเข้าด้วยกัน ตั้งแต่การพัฒนาสมรรถนะทางการเงิน การเสริมสร้างจิตวิทยาทางการเงิน การปรับพฤติกรรม และลดภาวะที่ยากลำบากทางการเงิน ไปจนถึงการยกระดับสุขภาวะทางการเงินที่ดีของประชาชนในภาพรวม

References

Almeida, F., Silva, P., & Domingos, C. (2025). Digital financial literacy: A systematic review. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica, 2*1(5), 132-147.

Anghel, M., & Pochea, M. M. (2025). Financial literacy and financial well-being: Empirical evidence from Romania. *Borsa Istanbul Review,* 1-7. https://doi.org/10.1016/j.bir.2025.100776

Anjani, D. D., & Wulandari, S. (2024). The influence of income level, financial behavior and financial management on financial wellbeing in the sandwich generation (study in Sukaragam village, Serang Baru district). *Dinasti International Journal of Economics, Finance & Accounting, 5*(3), 970-977. https://doi.org/10.38035/dijefa.v5i3

Bank of Thailand. (2024). *Financial Stability Report 2024.* https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/en/research-and-publications/reports/financial-stability-report/FSR2024e.pdf

Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research, 79*, 228-237. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013

Budiyanto, A., Mujib, A., Al Arif, M. N. R., & Prasetyowati, R. A. (2024). Factors affecting financial well-being: The mediating role of financial behavior towards religiosity and anti-consumption lifestyle–evidence from Indonesia. *Investment Management and Financial Innovations, 21*(3), 187-198.

Bushra & Mir, M. A. (2024). Digital financial literacy and financial well-being. In G. Malik, R. Bansal, S. Gupta, & Y. Ansari (Eds.). *Emerging Perspectives on Financial Well-Being* (pp. 57-73). IGI Global Scientific Publishing. https://doi.org/10.4018/979-8-3693-1750-1.ch003

CastroGonzález, S., FernándezLópez, S., ReyAres, L., & RodeiroPazos, D. (2020). The influence of attitude to money on individuals' financial wellbeing. *Social Indicators Research, 148,* 747-764. https://doi.org/10.1007/s11205-019-02219-4

Consumer Financial Protection Bureau. (2015). *Financial Well-Being: The Goal of Financial Education.* https://files.consumerfinance.gov/f/201501_cfpb_report_financial-well-being.pdf

Dare, S. E., van Dijk, W. W., van Dijk, E., van Dillen, L. F., Gallucci, M., & Simonse, O. (2023). How executive functioning and financial selfefficacy predict subjective financial wellbeing via positive financial behaviors. *Journal of Family and Economic, 44,* 232-248. https://doi.org/10.1007/s10834-022-09845-0

Firza, S. U., Agustina, A., Halim, F., & Mie, M. (2025). Factors influencing financial wellbeing among gen z in the digital era. *Journal of Economics, Finance and Management Studies, 8*(12), 7765-7774. https://doi.org/10.47191/jefms/v8-i12-20

Gumbo, L. (2025). Digital financial literacy: A systematic review. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica, 21*(5), 132-147. https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDOE/article/view/3497

G20/OECD. (2024). *G20 Policy Note on Financial Well-Being.* https://www.oecd.org/en/publications/2024/11/g20-policy-note-on-financial-well-being_5eade0bc.html

HernandezPerez, J., & Cruz Rambaud, S. (2025). Uncovering the factors of financial wellbeing: The role of selfcontrol, selfefficacy and financial hardship. *Future Business Journal, 11*(70). https://doi.org/10.1186/s43093-025-00498-7

International Monetary Fund. (2025). *Thailand Can Ease Household Debt Burden by Using a Coordinated Approach.* https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/04/09/cf-thailand-can-ease-household-debt-burden-by-using-coordinated-approach

Joo, S. (2008). Personal financial wellness. I: J. J. Xiao (Eds.). *Handbook of Consumer Finance Research* (pp. 21-33). Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-75734-6_2

Krungsri Research. (2025). *Thai Household Assets and Debt Post COVID-19: Warning Signs of Financial Vulnerability.* https://www.krungsri.com/en/research/research-intelligence/household-wealth-2025

Kumar, P., Ahlawat, P., Deveshwar, A., & Yadav, M. (2025). Do villagers' financial socialization, financial literacy, financial attitude and financial behavior predict their financial wellbeing? evidence from an emerging India. *Journal of Family and Economic Issues, 46,* 802-820. https://doi.org/10.1007/s10834-024-09976-6

Lambert, M. J. C. M., Jusoh, Z. M., Abd Rahim, H., & Zainudin, N. (2023). Factors affecting financial well-being of millennials: A systematic review. *Information Management and Business Review, 15*(2(I)SI), 98-108. https://doi.org/10.22610/imbr.v15i2(I)SI.3424

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature, 52*(1), 5-44. https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5

Morgan, P. J., Huang, B., & Trinh, L. Q. (2019). The need to promote digital financial literacy for the digital age. *Asian Development Bank Institute,* 40-43. https://www.adb.org/sites/default/files/publication/503706/adbi-realizing-education-all-digital-age.pdf#page=56

Netemeyer, R. G., Warmath, D., Fernandes, D., & Lynch, J. G. (2018). How Am I Doing? perceived financial well-being, its potential antecedents, and its relation to overall well-being. *Journal of Consumer Research, 45*(1), 68-89. https://doi.org/10.1093/jcr/ucx109

OECD. (2021). *Digital Financial Literacy: Toolkit for Measurement.* https://www.oecd.org/finance/financial-education/digital-financial-literacy-toolkit.htm

OECD. (2024). *OECD/INFE Survey Instrument to Measure Digital Financial Literacy.* https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-survey-instrument-to-measure-digital-financial-literacy_548de821-en.html

Santini, F. O., Mette, F., Carvalho, B. P., Ladeira, W. J., & Sampaio, C. H. (2025). Drivers and outcomes of financial well-being. *RAM–Revista de Administração Mackenzie, 26*(4), eRAMR250094. https://doi.org/10.1590/1678-6971/eRAMR250094

Singh, S., Jaiswal, A., Rai, A. K., & Kumar, A. (2024). Moderating role of fintech adoption on relationship between financial literacy and financial well-being. *Educational Administration: Theory and Practice, 30*(4), 7597-7607. https://doi.org/10.53555/kuey.v30i4.1351

Subaida, I. (2024). The influence of financial behavior on financial well-being through financial satisfaction. *Jurnal Ekonomi Pembangunan, 22*(01), 30-39. https://doi.org/10.22219/jep.v22i01.29654

Suprapto, Y. (2020). Analysis of factors affecting financial well-being millennial generation in Batam. *Journal of Global Business and Management Review, 2*(1), 33-40.

Utami, N. M., Pradana, M., & Hidayat, A. M. (2025). Financial literacy and fintech use's effects on Indonesian young adults' financial well-being: Financial behavior as a mediation variable. *Journal of Ecohumanism, 4*(1), 1288-1298. https://doi.org/10.62754/joe.v4i1.5943

Uttarin & Nittayakamolphun. (2023). Factors influencing financial well-being among workers in Buriram municipality. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University, 16*(13), 97-112. https://doi.org/10.55164/ecbajournal.v16i3.267020 (in Thai)

Weerasinghe H. A., Samarakoon S.M.A.K., & Malalage G. S. (2025). Factors affecting personal financial well-being of young working adults in Colombo district, Sri Lanka. *Journal of Business and Technology, 9*(1), 66-84. https://jbt.sljol.info/articles/10.4038/jbt.v9i1.139

Yadav, M., & Banerji, P. (2024). Systematic literature review on digital financial literacy. *SN Bus Econ, 4*(142), 1-25. https://doi.org/10.1007/s43546-024-00738-y

Yadav, R. A., & Venugopal, M. (2025). Exploring the nexus between mobile payments, digital financial literacy and financial well-being: A systematic literature review. *Journal of Marketing & Social Research, 2*(4), 320-330.